

GIỚI THIỆU SÁCH:

Các lý thuyết xã hội học hiện đại *

Thời gian gần đây, khoa học xã hội học ở Việt Nam đã khởi sắc, các nhà xã hội học đã tiến hành nhiều nghiên cứu thực tế và có đóng góp cho công tác hoạch định đường lối, chính sách phát triển xã hội trong nhiều lĩnh vực. Người làm xã hội học cần có tri thức đầy đủ và toàn diện về những vấn đề về lý luận, về các học thuyết xã hội học của thế giới hiện đại để hiểu biết sâu sắc hơn nữa thực tiễn đất nước và cọ xát với những chuẩn mực quốc tế các ngành khoa học xã hội. Cuốn sách *Các lý thuyết xã hội học hiện đại* của tập thể tác giả người Đức do Gunter Endruweit chủ biên và *Nhà xuất bản Thế giới* (Hà Nội) ấn hành năm 1999 có thể đáp ứng phần nào nhu cầu này.

Đây là cuốn sách thứ tư trong bộ sách Xã hội học gồm 5 cuốn của các tác giả Đức, được Giáo sư Joachim Matthes tuyển chọn cho Nhóm xã hội học Việt Nam dịch ra tiếng Việt, dưới sự tài trợ của Quỹ Volkswagen, Cộng hòa Liên bang Đức.

Tập trung phân tích ba lý thuyết xã hội học hiện đại, cuốn sách cũng đề cập đến rất nhiều mặt của khoa học xã hội học: lịch sử, các khái niệm và phạm trù xã hội học, các tác giả tiêu biểu, phương pháp luận, sự phát triển và viễn cảnh xã hội học.

Sách gồm những phần sau:

Nhập môn: Học thuyết xã hội hay các thuyết xã hội học. Trong phần mở đầu này, Gunter Endruweit khẳng định lý luận xã hội học phát triển liên tục từ thời cổ đại đến nay, nhưng cho đến nay vẫn chưa có một lý thuyết thống nhất trong xã hội học. Cuốn sách trình bày ba tiền đề lý luận lớn, sự phát triển của từng thuyết, và các chỉ dẫn về nghiên cứu thực nghiệm một số phần của lý thuyết. Các bài trong cuốn sách được xây dựng theo cùng một sơ đồ cấu trúc, để độc giả có thể đọc nhanh

* *Các lý thuyết xã hội học hiện đại*. Gunter Endruweit chủ biên. Người dịch: Ngụy Hữu Tâm. Nxb Thế giới. Hà Nội-1999. 420 trang.

và so sánh các lý thuyết. Tác giả cũng đề cập đến các khái niệm: Lý thuyết - Thực nghiệm - Thực tiễn, quan hệ giữa ba khái niệm này và bản chất của mối quan hệ giữa ba khái niệm.

Tiếp theo là ba lý thuyết xã hội học hiện đại tiêu biểu:

1. Thuyết chức năng cấu trúc: là mô hình lý thuyết thống trị xã hội học Mỹ, và ở mức độ ít hơn là toàn bộ xã hội học phương Tây. Sự phát triển của thuyết này gắn với lịch sử hình thành xã hội học với thuyết chức năng, mà các đại biểu nổi bật là Comte, Spencer và Durkheim, và tiếp đó được phát triển bởi Radcliffe Brown và Malinowski, Mertons, Parsons, Luhmann,... Tác giả nêu rõ nội dung của thuyết này, lịch sử phát triển, các vấn đề phương pháp luận và sự phê phán của nó. Cuối cùng là một số phạm trù cơ bản như cá nhân và xã hội; giá trị và chuẩn mực; xã hội hóa; hành vi sai lệch; bất bình đẳng và phân tầng xã hội; biến đổi xã hội và xung đột.

2. Thuyết xung đột. Tác giả đi từ lịch sử thuyết xung đột, xuất phát từ các quan điểm chính trị, quyền lực và các quá trình tự nhiên, nên tảng kinh điển của thuyết xung đột với các tác giả tiêu biểu là Marx, Weber và Simmel. Tiếp đó, nêu lên những đặc điểm chính hiện nay về thuyết xung đột: khái niệm xung đột xã hội, các đặc thù của từng khuynh hướng lý thuyết xung đột, các giác độ riêng (cá nhân-xã hội, phân tầng xã hội, cấu trúc giai cấp, tầng lớp và tổ chức, nhất trí, biến đổi xã hội...). Cuối cùng, đề cập mối quan hệ giữa thuyết xung đột và các truyền thống lý thuyết xã hội khác: thuyết chức năng cấu trúc, thuyết tương tác biểu trưng, thuyết hành vi, chủ nghĩa duy vật lịch sử.

3. Thuyết hành vi:

Phần này gồm: lịch sử thuyết hành vi, những đặc điểm chính của thuyết hành vi hiện nay, các giác độ riêng, sự khác biệt của thuyết hành vi với các thuyết khác. Tác giả nhấn mạnh: thuyết hành vi xã hội học thích hợp với việc khám phá bản chất của các xã hội khi nó phối hợp với nghiên cứu sinh học về hành vi. Thuyết hành vi ở một khía cạnh nào đó, liên quan đến rất nhiều lý thuyết và chủ đề xã hội học, với các tác giả tiêu biểu như Comte, Durkheim, Weber, Pareto, Marx, Freud..., cũng như các phạm trù xã hội học cơ bản: cá nhân, xung đột, giá trị chuẩn mực, biến đổi xã hội, xã hội hóa...

Qua cuốn sách này, người đọc có thể theo dõi sự phát triển của từng khuynh hướng, từ bước khởi đầu đến trình độ hiện đại, đồng thời cũng được chỉ dẫn về nghiên cứu thực nghiệm một số phần của lý thuyết. Do đó, sách cũng có tư cách là sách giáo khoa về các thuyết hiện đại của xã hội học đại cương, có thể dùng để tự học, hoặc sách tham khảo cho các bài giảng.

Như lời nói đầu của Giáo sư Joachim Matthes, cuốn sách này "có thể và sẽ đóng góp vào việc đổi mới khoa học xã hội ở Việt Nam, vào việc đào tạo trí thức khoa học xã hội cho đất nước".

Đ.M.K.

Nhà và đất ở Hà Nội *

Nhà ở và đất ở luôn luôn là một chủ đề thời sự nóng bỏng trong đời sống hàng ngày và trong chiến lược phát triển đô thị của Hà Nội. Từ trung tâm thành phố tới các vùng ngoại vi, từ các khu phố Cổ, khu phố Pháp đến các làng ven nội, trong thập niên 90 Hà Nội luôn sôi động với các cơn "sốt" nhà và đất ở. Những vấn đề gay cấn trong quản lý sử dụng đất và xây dựng nhà ở của các tầng lớp dân cư cũng nổi lên hàng ngày làm đau đầu giới chức quản lý của thành phố.

Trong tất cả các loại hình nhà ở mới được xây dựng, cải tạo hoặc nâng cấp trong thời gian qua, chiếm tỷ lệ nổi bật là các hoạt động của khu vực tư nhân, được tiến hành trên cơ sở quyết định của các hộ gia đình với những mức độ bất quy tắc nhất định. Trong khi đó, khu vực công của nhà ở dường như mới chỉ bắt đầu được khởi động trong 1-2 năm gần đây và còn đang trong quá trình thử nghiệm, tìm đường.

Tất cả tình hình nói trên được phản ánh khá đầy đủ qua các bài viết trong tập sách này với sự tập trung vào lĩnh vực nhà ở và đất ở thuộc khu vực tư nhân và những vấn đề hiện nay của nó.

Thông qua các kết quả điều tra nghiên cứu, các bài viết trong sách ***Nhà và đất ở Hà Nội*** đã cung cấp một bức tranh chung về những vấn đề nhà ở và đất ở của thành phố Hà Nội hiện nay, cũng như những nhu cầu đòi hỏi bức thiết trong những năm sắp tới. Đây cũng là tập hai trong bộ sách ba tập: "*Nơi ở và cuộc sống của cư dân Hà Nội*" do PGS.TS. Trịnh Duy Luân (Viện Xã hội học, Hà Nội) và TS. Hans Schenk (Đại học Amsterdam) chủ biên, với sự tài trợ của Đại sứ quán Vương quốc Hà Lan tại Việt Nam, được in bằng tiếng Việt và tiếng Anh.

* *Nhà và đất ở Hà Nội* do PGS.TS. Trịnh Duy Luân & GS.Hans Schenk chủ biên. Nhà xuất bản Văn hóa-Thông tin. Hà Nội-2001. Bản tiếng Việt 152 trang. Bản tiếng Anh 148 trang. Khổ 15 x 21 cm.

Cuốn sách gồm bảy bài viết.

Hai bài viết của tác giả Trịnh Duy Luân và Hoàng Hữu Phê là các báo cáo khoa học đã được trình bày tại Hội thảo quốc tế về Việt Nam (Euro-Viet Conference, Hanoi Panel) tại Amsterdam, tháng 7 năm 1997.

Bài viết của Laurent Pandolfi đã được trình bày tại Hội thảo quốc tế Việt Nam học tại Hà Nội, tháng 7 năm 1998.

Những bài viết còn lại của các tác giả Đức Nhân, Đỗ Minh Khuê, Nguyễn Xuân Mai là kết quả nghiên cứu trong 3 năm gần đây thuộc khuôn khổ Dự án ISTAR hợp tác giữa Viện Xã hội học (Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Quốc gia Việt Nam) và Trường Đại học Amsterdam, Hà Lan, do Đại sứ quán Vương quốc Hà Lan tại Hà Nội tài trợ.

Trong bài viết đầu tiên, Trịnh Duy Luân đưa ra một tổng quan về sự bùng nổ xây dựng nhà ở tư nhân ở Hà Nội trong những năm 90 và những hệ quả không gian, kinh tế xã hội và môi trường của vấn đề.

Trong bài thứ hai, tác giả Đức Nhân chỉ ra một số loại hình cụ thể của việc xây dựng và cải tạo nhà ở theo hướng tự phát của các hộ gia đình.

Hoàng Hữu Phê, trong bài viết thứ ba, đề cập đến việc cải tạo và nâng cấp nhà ở tư nhân của các hộ gia đình tại khu trung tâm của thành phố.

Tiếp đó, Đỗ Minh Khuê và Laurent Pandolfi đưa ra các nghiên cứu trường hợp về 2 "làng đô thị" thuộc các khu vực ven nội của Hà Nội: Phường Dịch Vọng ở phía Đông và phường Giáp Bát ở phía Nam thành phố với các vấn đề riêng có của chúng về nhà ở và đất ở.

Một nghiên cứu trường hợp khác được Đỗ Minh Khuê đề cập đến là những biến đổi về nhà ở và đất đai của cư dân sinh sống xung quanh Khu công nghiệp Sài Đồng, ở phía Đông thành phố Hà Nội với những nét đặc đáo của một xã ngoại thành dưới ảnh hưởng của quá trình công nghiệp hóa và đô thị hóa trong những năm vừa qua.

Cuối cùng là bài viết của tác giả Nguyễn Xuân Mai dựa trên kết quả một cuộc điều tra chọn mẫu tiến hành vào năm 1977 về thực trạng và nhu cầu nhà ở của cư dân Hà Nội. Tác giả cũng đã so sánh kết quả nghiên cứu này với các kết quả của cuộc Tổng điều tra Dân số và Nhà ở toàn quốc vào tháng 4 năm 1999 để kiểm định sự chính xác của cuộc điều tra mẫu, đồng thời chỉ ra những cơ sở số liệu mới phục vụ cho việc xây dựng chiến lược phát triển nhà ở của thành phố trong thập niên tới.

Cuốn sách Nhà và đất ở Hà Nội sẽ mang đến cho bạn đọc nhiều tư liệu và nhận xét lý thú về hoạt động của khu vực nhà ở bình dân đô thị Hà Nội. Đây cũng là một đóng góp thiết thực trong lĩnh vực còn ít những nghiên cứu thực nghiệm.

HOÀNG ANH